

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

1970-luku oli organisaatioiden aikaa – uusia organisaatioita perustettiin ja jo olemassa olleet organisaatiot monimutkaistuivat entisestään. Eräs tuon ajan uusista organisaatioista oli Kuntotoimisto, kuntoliikuntajärjestöjen palvelutoimistoksi vuonna 1973 perustettu elin. Sen perustamissopimuksen allekirjoittivat kaikki silloiset viisi kuntoliikuntajärjestöä,¹ ja sen johtokunnassa oli järjestöjen lisäksi edustettuna myös rahoittajana toiminut opetusministeriö. Palvelutoimisto toimi osin järjestöjen toimintojen koordinaattorina, osin niiden toimeenpanijana. Se hoiti muun muassa tiedotus- ja koulutustoimintaa sekä kuntoliikuntakampanjoiden suunnittelua ja toteutusta. Kuntotoimisto toimi lähes kymmenen vuoden ajan kunnes liikuntalain voimaan tulon myötä 1980 sen rahoitus kävi epävarmemmaksi. Toimisto lakkautettiin virallisesti vuonna 1982.²

Kuntotoimiston rooli 1970-luvun liikuntapolitiikassa on mielenkiintoinen. Sen elinkaareen liittyvät tiiviisti sekä ajan yhteiskunnalliset muutokset että urheilumaailman kehitys kuntoliikunnan suosion kasvaessa. Toimiston sijoittuminen opetusministeriön kasvavaan organisaatioon ja urheilujärjestöjen poliittisesti jakaantuneeseen joukkoon valottaa hyvin ajalle tyypillisiä ilmiöitä.

Suunnitteluinnostus ulottuu myös kuntoliikuntaan

Kuntotoimiston perustamisen aikoihin elettiin valtionhallinnossa uudistumisen vaihetta. Valtionhallinnon laajeneminen ajoit-

tui lähinnä 1960- ja 70-luvuille, kun hyvinvointipalveluja organisoitiin ja julkisen henkilöstön määrä lisääntyi nopeasti. Uusia virastoja perustettiin tehostamaan hallinnon toimintaa, ja käyttöön otettiin myös monia uusia organisaatiomuotoja, muun muassa julkisoikeudellisia laitoksia ja yhdistyksiä.³ Hallinnon laajenemisen ja organisoinnin lisääntymisen rinnalla 1970-luvulla voimistui myös suunnitteluinto. Into palveli laajenevia ja monimutkaistuvia organisaatiosokkeloita ja tavallaan mahdollisti näiden huiman kehityksen. ”Tieteellinen” suunnittelu ja organisointi nähtiin parhaina tapoina ratkaista monia yhteiskunnallisia ongelmia.⁴ Suunnittelujärjestelmät luotiin yhteiskunnallisten uudistusten työvälineiksi.⁵ Ajateltiin, että hyvin suunniteltu organisaatio on myös joustava ja tehokas.⁶

Suunnitteluinnotus ulottui myös opetusministeriöön, joka koki 1960- ja 70-luvuilla monia rakenteellisia uudistuksia. Ministeriön organisaatio laajeni ja monimutkaistui, kun pyrittiin paremmin vastaamaan laajenevan tehtäväkentän haasteisiin. Urheilun kannalta yksi tärkeä uudistus oli urheilu- ja nuorisotoimiston perustaminen vuonna 1966.⁷ Urheiluhallinnon organisaation muutoksiin vaikutti myös kuntoliikunnan suosion vahva kasvu. Kuntoliikunnan kasvu oli seurausta toisaalta suomalaisten muuttuneista asenteista – liikunta alettiin nähdä keinona hankkia terveyttä, kauneutta ja hyvinvointia, mikä kannusti kuntoliikunnan harrastamiseen. Toisaalta siirtymisen viisipäiväiseen työviikkoon pelättiin tuovan mukanaan myös ikäviä seurauksia. Vapaa-aikaa oli enemmän, ja huoleksi nousi tämän ajan järkävä käyttö. Myös työn luonne oli muuttumassa; siirtyminen fyysisestä työstä istumatyöhön oli vauhdissa.⁸

Näin viisipäiväisen työviikon tulo toimi eräänlaisena kimmokkeena kansan liikuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden vahvistamiseksi. Tämä voimakas yhteiskuntamuutos suosi liikuntatoiminnan kehittämistä ja vahvisti valtion velvoitteita ja mahdollisuuksia johtavan roolin ottamisessa liikuntapolitiikan kehittämisessä.⁹

Kuntoliikunnan suunnittelun yleisiä perusteita selvittämään asetettiin vuonna 1966 opetusministeriön alainen J.E. Niemen johtama toimikunta. Toimikunnan tehtävänä oli myös laatia suosituksia kuntoliikunnan edistämiseksi seuraavan 10–15 vuoden aikana. Vuonna 1970 ilmestynyt komiteanmietintö pureutui

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

konkreettisesti kuntoliikunnan kohtaamiin ongelmiin.¹⁰ Niemen toimikunta oli merkittävä myös Kuntotoimiston kannalta, sillä se selvitti erilaisia vaihtoehtoja kuntoliikuntajärjestöjen yhteistoiminnan organisoimiseksi ja tehostamiseksi. Järjestöjen yhteinen palvelutoimisto, joka sittemmin siis toteutui, oli toimikunnalla esillä yhtenä vaihtoehtona.

Niemen toimikunnan esittämien konkreettisten ratkaisujen pohjalta myös kuntoliikuntajärjestöt puivat yhdessä yhteistyönsä kehittämistä. Kuten mikään muukaan uusi ilmiö tai organisaatio, Kuntotoimistokaan ei ilmestynyt järjestöjen joukkoon tyhjästä, vaan järjestöjen välistä yhteistyötä oli jo toteutettu esimerkiksi erilaisten kampanjoiden muodossa.¹¹ Vaikka urheilumaailman poliittinen jako ulottui myös kuntoliikuntajärjestöihin ja synnytti järjestöissä tarvetta oman reviirin suojeluun, yhteiset kampanjat olivat osoitus myös kuntoliikunnan saralla vireillä olleesta eheyttämisajattelusta. Jo vuoden 1964 menoarviossa oli varattu rahaa nimenomaan kuntoliikuntajärjestöjen yhteisen toiminnan edistämistä varten.¹² Järjestöjen yhteistyö oli kuitenkin melko satunnaista ja järjestäytymätöntä. Yhteisiä kampanjoita järjestettiin, mutta mitään perusteellisempaa, organisatorista yhteistyötä ei ollut.¹³

Myös kunnista päin tuleva paine vahvisti ajatusta perusteellisemman yhteistyön aloittamisesta. Kampanjoita ja tiedotusmateriaalia tuli kuntiin yhtä monelta taholta kuin oli kuntoliikuntajärjestöjäkin. Kuntien edustajat purnasivat läänien tilaisuuksissa, että kuntoliikuntajärjestöjen tarjonta oli liian kirjavaa. Turun ja Porin läänissä jopa päätettiin olla ottamatta osaa mihinkään kampanjaan ennen kuin tilanne alkaisi selkeytyä.¹⁴ Tarve selkeämpään, organisoidumpaan yhteistyöhön oli siis olemassa.

Kuntoliikuntajärjestöt olivat aktiivisia toimijoita toimiston perustamisvaiheessa, mutta opetusministeriön vaikutus hankkeen alulle panijana on ilmeinen. Niemen toimikunnan mietintö herätti ajatuksen järjestöjen keskustoimistosta ja alkoi työntää niitä järjestäytyneemmän yhteistoiminnan muotoon. Komiteamietintö yksin ei kuitenkaan riitä selittämään yhteisen palvelutoimiston perustamista. Pitkästi urheilun keskusjärjestöjen mukaan jakautuneiden kuntoliikuntajärjestöjen välit olivat yhtä tulettuneet kuin kattojärjestöjensäkin. Mistä niin riittäisissä tilanteissa löytyi intoa yhteisen toimiston perustamiseen? Perusvire

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

Koululiikuntakampanja oli yksi lukuisista Kuntotoimiston järjestämistä kampanjoista. (Kuntotoimisto tiedottaa 1/1979)

oli yhteisen hankkeen puolella, vaikka epäilyksiä toimiston suhteen suunnitteluvaiheessa olikin. Yhdessä suunnittelukokouksessa väläytettiin jopa ajatusta yhdestä yhteisestä kuntoliikuntajärjestöstä.¹⁵

Yksi selitys tilanteeseen löytyy järjestöjen rahoituksesta. Kuntoliikuntajärjestöt rahoittivat toimintaansa lähinnä ministeriön avustuksilla, joten oman järjestön edun ja rahoituksen turvaaminen oli varmasti myös järjestöjen mielissä heidän ryhtyessään palvelutoimistohankkeeseen. Hyvän suhteen säilyttäminen rahoittajaan oli tärkeää.

Kuntotoimisto käytännössä: kampanjoita, tiedotusta, koulutusta

Muutamista epäilevistä lauseista huolimatta Kuntotoimiston käytännön toimet lähtivät vähitellen pyörimään. Tavoitteeksi asetettiin kuntoliikuntajärjestöjen toimintojen koordinointi ja päällekkäisyyksien poistaminen. Tässä tehtävässä Kuntotoimisto osoitti toimivuutensa. Myös toimiston koulutus- ja tiedotuspuolet alkoivat toimia aktiivisesti. Kuntotoimisto otti hoitaakseen monia järjestöjen rutiineihin kuuluvia tehtäviä. Toimisto toimi use-

an vuoden ajan aktiivisesti, ja toiminnan tulokset olivat varsin näkyviä: kampanjoita, tiedotusta ja koulutusta.

Kuntotoimiston toiminnan yksi iso osa-alue olivat erilaiset kampanjat, joita järjestettiin pitkin vuotta. Suurin ja näkyvin toimiston hoitamista kampanjoista olivat perinteiset Kansanhihdot, jotka toimisto heti synnyttyään otti hoitaakseen. Niiden markkinointi ja organisointi vaativat toimiston henkilökunnalta

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

ison panoksen. Vuosikymmenen huippuvuonna 1976 Kansan-
hiihtoihin osallistui 1,7 miljoonaa suomalaista. Muutaman hen-
gen Kuntotoimisto hoiti muun muassa hiihtoihin liittyvän mate-
riaalin postituksen, osallistumismerkkien lähetyksen, maksujen
perimisen ja tulosten kirjaamisen.¹⁶

Muitakin kampanjoita järjestettiin: Kuntoloma – kunnan
loma, Toukokuu – kuntokuu, Syksyn kuntokausi, Kuntouinti –
maaottelu sekä koululiikuntakampanja.¹⁷ Joka kampanjalle oli
olemassa sitä vastaava jaosto, joka oli tempauksesta vastuussa.
Suurin osa Kuntotoimiston tehtävistä oli hyvin rutiininomaisia.
Eri kampanjoissa löytyy samanlaisia tehtäviä materiaalin tilaami-
sesta ja postittamisesta lähtien. Lisäksi esimerkiksi järjestöjen
yhteisen kuukausikirjeen kokoaminen ja postitus on ollut Kun-
totoimiston vastuulla. Järjestöt toimittivat oman tiedotusmateri-
aalinsa toimistolle, jossa se koottiin yhteen ja postitettiin kun-
tiin. Kuukausikirje vei järjestöjen harteilta osan taakkaa, sillä
postitus oli työläs ja aikaa vievä pakollinen rutiini.¹⁸

Kampanjoiden ohella Kuntotoimiston toiminnan isoja osa-
alueita olivat perustamissopimuksen mukaiset tiedotus- ja koulu-
tustoiminta. Näitä molempia sektoreita varten palkattiin toimis-
toon tiedotus- ja koulutussihteerit, joiden vastuulla kyseinen toi-
minta oli. Näiden palkkausten myötä toiminta sai entistä jäsenty-
neemmän ja tavoitteellisemmän muodon. Vuonna 1976 tehtiin
ensimmäiset tiedotus- ja koulutussuunnitelmat, ja toiminnot
otettiin myös toimintakertomuksessa kampanjoiden rinnalle
erillisinä osa-alueina. Osa tiedotuksesta ja koulutuksesta liittyi
vuoden ympäri vireillä olleisiin kampanjoihin, mutta rinnalla oli
koko ajan muutakin alaan liittyvää toimintaa.¹⁹

Ulkoisen tiedotuksen tärkein kohde olivat kunnat. Tiedotus-
ta hoidettiin järjestöjen yhteisellä kuukausikirjeellä sekä muun
materiaalin lähettämällä. Yksi säännöllinen tiedotusmuoto oli
Kuntotoimisto tiedottaa -lehtinen, joka toimi lähinnä tapahtu-
makalenterina ja pieninä tietoisuuksina. Lisäksi osallistuttiin lääni-
en urheilulautakuntien järjestämiin neuvottelutilaisuuksiin sekä
pyydettyä erillisiin kuntien tapahtumiin.²⁰

Sisäinen tiedotus käsitti sekä toimiston sisäisen että toimis-
ton ja järjestöjen välisen tiedotuksen. Toimiston ja järjestöjen
välisessä tiedonkulussa ilmeni kuitenkin ajoittain ongelmia ja
katkoksia.

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-
luvun hallinnollisen
suunnittelun
ilmentymänä

Kuntotoimiston pitkäaikainen toimistopäällikkö Timo Haukilahhti harmitteli vaikeuksien johtuvan osin siitä, etteivät kaikki Kuntotoimistossa toimivat järjestöjen edustajat saaneet osallistua oman järjestönsä toimistopalaveriini. Tämän vuoksi he eivät saaneet järjestönsä ajankohtaisia tietoja eivätkä siis pystyneet niitä välittämään eteenpäin Kuntotoimiston suuntaan.²¹ Tietokatkoksia aiheuttanut tilanne saattoi johtua Kuntotoimiston heikosta arvostuksesta järjestöissä. Arvostusta kuvasi se, että järjestöjen edustajat Kuntotoimistossa olivat oman järjestönsä alemmassa asemassa olevia työntekijöitä eivätkä siksi saaneet osallistua järjestönsä kaikkiin palaveriini. Mitä tärkeämpänä asiaa pidetään, sitä merkittävämmät ihmiset sitä hoitavat.

Monet Kuntotoimiston välittämistä opeista ovat ajankohtaisia vielä nykyäänkin. (KT tiedottaa 2/1980)

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

Tiedotukseen liittyvät ongelmat ovat hyvä esimerkki toimintaa hankaloittaneista pienistä käytännön asioista, joista iso osa kumpusi järjestöjen tulehtuneista suhteista.

Kuntotoimiston koulutussihteerin työalueeseen kuului tiedottajien tapaan yhteistyö järjestöjen koulutusvastaavien kanssa. Liikunnan ja liikuntapolitiikan tieteellinen tutkimus oli eräs 1970-luvulla esille noussut alue. Esimerkiksi Liikuntatieteellisen Seuran toiminta vilkastui 1960-luvun lopulta lähtien lisääntyneen valtionavun myötä.²² Myös Kuntotoimisto oli kehityksessä mukana, ja koulutusvastaavan tehtävänkuvaan kuului pienimuotoisten tutkimusten teko. Esimerkiksi vuonna 1976 oli aloitettu kuntoliikuntajärjestöjen koulutusta koskeva tutkimus sekä kuntien erityisliikuntapalveluja koskeva tutkimus.²³ Kuntotoimistossa neuvoteltiin myös yhteistyöstä Jyväskylän yliopiston kanssa tutkimustoiminnan edistämiseksi.²⁴

Organisaationa Kuntotoimisto oli myös aikansa kuva. Organisaatiokaavioita ja työntekijöiden toimenkuvia käytettiin työvälineinä, joiden avulla pyrittiin selkeyttämään toimiston rakennetta ja sen suhdetta hankkeen muihin osapuoliin.²⁵ Kuntotoimiston tilanteeseen erilaisten kaavioiden pyörittely ei kuitenkaan tuonut selkeyttä. Jo toimistoa perustettaessa osa järjestöistä oli ilmaissut epäilyksensä vielä yhden toimijan tulemisesta kuntoliikuntakentälle. Ajatus palvelutoimiston tunkeutumisesta järjestöjen reviirille ja nousemisesta järjestöjen rinnalle tasavertaiseksi toimijaksi sai järjestöt takajaloilleen. Toimiston roolista ja toimenkuvasta keskusteltiin yhä uudelleen pääsemättä kuitenkaan asiassa yhteisymmärrykseen.

Myös toimiston juridinen asema tuotti epäselvyyksiä. Palvelutoimistoa ei haluttu rekisteröidä ja siten nostaa järjestöjen rinnalle, mutta rekisteröimättömänä sen virallinen asema oli sekäkiömainen. Epämääräisyys näkyi esimerkiksi toimiston hakiessa lainaa kattaakseen vuoden 1976 UKK-hiihdoista tulleet tappiot. Hiihtojen yhtenä houkuttimena olivat kaikille osanottajille jaettavat tarrat. Ennakoimattoman suurelle osanottajajoukolla tarroja jouduttiin kuitenkin jakamaan ennätysmäärä, minkä vuoksi hiihtojen budjetti ylittyi 40 000 markalla. Alijäämä päätettiin kattaa Kuntotoimiston nimissä otetulla lainalla.²⁶ Johtokunnan yllätykseksi rekisteröimättömän toimiston ei ollut kuitenkaan mahdollista nostaa lainaa omiin nimiinsä, ja tilanne ratkaistiin

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

*Kuntotoimiston
tiedotus kohdistui
lähinnä kuntiin ja
järjestöihin, joilta se
välittyi edelleen
kuntoilijoille. (KT
tiedottaa 2/1978)*

ottamalla laina järjestöjen nimiin.²⁷ Perustamissopimuksen mukaan toimiston toiminnan olisi ensisijaisesti pitänyt pyöriä opetusministeriön avustuksen turvin. Jos ministeriön avustus ei riittänyt, olivat järjestöt yhdessä vastuussa toimiston rahoituksesta. Käytännössä tähän vaihtoehtoon jouduttiin turvautumaan usein.

Kohtalona talous ja liikuntalaki

Kuntotoimiston epäonnistunut lainanhakuyritys ei ollut ainoa kerta, jolloin toimisto kohtasi taloudellisia vaikeuksia. Talous oli toimiston murheenkryyni koko sen olemassaoloajan. Menot kasvoivat nopeasti avustuksia suuremmiksi, ja varsinkin hallintokulut kasvoivat pienessä toimistossa jopa suhteettoman suuriksi. Järjestöjen toimistoa varten ottaman lainarahan määrä oli 1980-luvun alussa kasvanut jo yli 500 000 markkaan.²⁸ Vaikka Kuntotoimiston käytännön toimet pyörivät jo sujuvasti, sen epävarma taloudellinen tilanne oli kestävätkin toiminnan lainoittajiksi joutuneille järjestöille. Suurten lainojen kanssa kamppailevien kuntoliikuntajärjestöjen turhautumisen toimistoon ymmärtää. Toimistoon menevä raha ja sitoumus olivat pois oman järjestön pussista. Kiinnostus kehittää toimistoa laimeni varmasti, jos järjestöt eivät mielestään saaneet rahoilleen vastinetta.

Kuntotoimiston epämääräisen roolin ja taloudellisten vaikeuksien lisäksi sen toiminnassa aiheuttivat kitkaa myös eri osa-

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

puolten välit. Toimistossa oli poliittisia toimijoita, joiden välit olivat tulehtuneet monella tasolla. Eheytysoireyksiä urheilumaailmassa oli keskusjärjestötasolla ollut useita, mutta 1970-luvun poliittisessa tilanteessa välejä ei voinut kuvailla lämpimiksi. Näiden poliittisten tekijöiden välissä Kuntotoimiston henkilökunta yritti hoitaa sille annettuja tehtäviä. Kuntotoimiston voikin nähdä myös yhtenä urheilumaailman pienimuotoisena eheytysoireyksenä.

Yksi keino selvittää poliittisten tekijöiden mukanaan tuomasta haasteesta oli yrittää pitää kiinni demokraattisesta päätöksenteosta ja pyrkiä kuulemaan eri tilanteissa kaikkia osapuolia. Demokraattiseen päätöksentekoon pyrkiminen oli myös järjestöjen keino valvoa Kuntotoimiston toimintaa ja niiden omia etuja toimistossa.²⁹ Tilanne johti kuitenkin päätöksenteon monipolvisuuden takia hallinnon hitauteen ja jäykkyyteen. Hallinnon paisuminen oli yksi suurimpia kritiikin aiheita toimiston perusteita puitaessa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa.³⁰

Järjestöjen, erityisesti Suomen Kuntourheiluliiton kritiikki toimistoa kohtaan voimistui 1970-luvun loppua kohden. Arvostelu kohdistui käytännön toimien sijasta lähinnä toimiston jäykkään hallintoon ja byrokraatiaan.³¹ Artikkelissaan "Liikunta sirpaloituu" Erkki Vasara toteaa Kuntotoimiston hallinnon paisuneen, mutta toiminnan tulosten jääneen lopulta laihoiksi.³² Hallinto tosiaan paisui, ja demokraattisen päätöksenteon hitaus turhautti joitakin osapuolia. Toisaalta toimiston käytännön toimet sujuivat joustavasti ja aktiivisesti. Kuntotoimisto vähensi toiminnallaan ainakin ulospäin näkyviä järjestöjen päällekkäisiä toimia, muiden muassa yhteydenpitoa viranomaisiin ja erilaisten kampanjoiden tiedotusta. Organisaatiota keventämällä ja päätöksentekoa yksinkertaistamalla olisi arvosteluja ehkä voinut vaimentaa.

Kuntotoimiston kohtaloksi koitui pitkään valmisteltu ja lopulta vuonna 1980 voimaan tullut liikuntalaki. Lakia oli odotettu kauan urheiluväen piirissä, ja se toi selkeyttä sekä moniin vastuukysymyksiin että epämääräisiin avustuskuvioihin.³³ Kuntotoimistolle se merkitsi kuitenkin tippumista pois avustusten piiristä. Palvelutoimiston epäselvä asema oli kohtalokas, sillä uuden liikuntalain mukaan avustusta saattoi saada ainoastaan rekisteröity yhdistys.³⁴ Rekisteröinnistä tulikin toimiston jatkon kynnyskysymys. Osa järjestöistä näki mahdollisen rekisteröinnin

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

viimeistään muokkaavan toimiston viidenneksi kuntoliikuntajärjestöksi muiden rinnalle. Pelko toimiston reviiirin kasvusta sekä toisaalta myös mahdollisuus päästä eroon lainarahasyöpöistä muuttivat järjestöjen asenteita negatiivisemmiksi.

Liikuntalain muodostamalla vedenjakajalla oltiin isojen päätösten edessä. Kysymys toimiston rekisteröinnistä nosti pintaan myös muita kytenkeit epäkohtia. Varsinkin Suomen Kuntourheiluliiton (SKUL) suunnalta tuli kärkevää kritiikkiä toimiston toiminnasta, lähinnä sen hallinnon hitaudesta ja toiminnan jäykkyydestä. Muut järjestöt olivat maltillisempia arvostelussaan. SKUL:lla tuntuukin olleen selvästi järjestöistä suurimmat ongelmat toimiston suhteen.³⁵ Opetusministeriön osastopäällikön Heikki Klemolan mukaan SKUL:lla oli meneillään jopa kaato-kampanja Kuntotoimiston lopettamiseksi.³⁶ Muut järjestöt eivät kommenteissaan ja kannanotoissaan yltyneet niin kriittisiksi, vaikka kehittämisehdotuksia toki esitettiin.³⁷

Erimielisyyksiä ja ongelmakohtia puitiin varsinkin vuosina 1981 ja 1982. Rekisteröintiasiaa käsiteltiin jopa kahdessa erillisessä "Järjestöjen suuressa kokouksessa", mutta käsittely jäi jähkailun tasolle.³⁸ Koska toimiston käytännön toimet pyörivät jo hyvin, olisi uudelleen organisoinnilla ja hallinnon keventämisellä ehkä voitu pelastaa jotain. Aikaa ja energiaa käytettiin kuitenkin papereiden edes takaisin veivailuun, eivätkä järjestöt onnistuneet pääsemään asiassa kaikkia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun. Pitkä kuolinkamppailu päättyi lopulta palvelutoimiston lakkauttamiseen vuonna 1983.

Hallintonsa jäykkyyteen kaatuneen Kuntotoimiston tilanne selkeytyi hetkessä toimiston poistuessa kokonaan järjestöjen kartalta. Kuntoliikuntajärjestöt sen sijaan saivat lisää uusia papereita pyöriteltäväksi. Palvelutoimiston keskitetysti hoitamat kampanjat ja tiedotus hoidettiin nyt jokainen erikseen, oman yhteistyösopimuksensa turvin. Yhteisen toimiston tilalle olivat tulleet erilaiset työryhmät ja useampi erillinen sopimuspaperi.³⁹

Kuntotoimisto on hyvä esimerkki 1970-luvun suunnitteluinnoista. Lähtökohtana oli erilaisten toimintojen rationalisointi ja selkeyttäminen niiden suunnittelun ja koordinoinnin kautta. Lopulta jouduttiin kuitenkin toteamaan hallinnon paisuneen ja monimutkaistuneen. Tältä osin Kuntotoimisto ei ollut ainutlaatuinen tapaus, sillä ilmiö oli tyypillinen myös monille muille

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

saman ajan organisaatioille. Varsinkin 1980-luvun loppupuolella tätä edellisellä vuosikymmenellä kasvanutta organisaatioiden ja hallinnon sumaa alettiin vähitellen purkaa ja keventää.

Lähdeviitteet

- 1 Urheiluarkisto (UA), Kuntotoimiston arkisto (KtA), Kuntotoimiston perustamissopimus. Sopimusta allekirjoittamassa olivat Suomen Kuntourheiluliitto SKUL, Kansanurheilun Keskusliitto KUK, Kuntoliikunnan keskusliitto KKL, Suomen Latu sekä Konditionsfrämjandet. KUK ja KKL yhdistyivät vuonna 1974 Työväen Kuntoliitoksi, TKL:ksi.
- 2 Juppi, Joel, 1995. Suomen julkinen liikuntapolitiikka valtionhallinnon näkökulmasta vuosina 1917–1994. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 140. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 226–228; Vasara, Erkki, 1992. "Liikunta sirpaloituu", teoksessa Pyykkönen, Teijo (toim.), Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 422.
- 3 Mäenpää, Olli, 1991. Julkisen hallinnon muutosvaiheista Suomessa. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 44; Tiisonen, Paula & Tiisonen, Seppo, 1990. Keskitetyn suunnittelun nousu ja tuho. Jäähävyäiset alistavalle, pysähtyneisyyden ajan suunnittelulle. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 178–180.
- 4 Alasuutari, Pertti, Toinen tasavalta. Suomi 1946–1994. Tampere: Vastapaino, 108.
- 5 Tiisonen & Tiisonen 1990, 179.
- 6 Alasuutari 1996, 108.
- 7 Autio, Veli-Matti, 1994. Opetusministeriön historia VI, Suurjärjestelmien aika koittaa 1966–1980. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamatutalo, 420.
- 8 Esim. Ilmanen, Kalervo, 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen itsehallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 157; Ikonen, Hannu, 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy, 226.
- 9 Sama.
- 10 Komiteanmietintö 1970: B 59, esipuhe; Ilmanen 1996, 157; Juppi, Joel – Aunesluoma, Juhana, "Valtiovalta ja liikunta 1920–1994", teoksessa Aunesluoma, Juhana (toim.), Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 142. Helsinki: Tammerpaino Oy, 75.
- 11 Komiteanmietintö 1968: B 3, 19.
- 12 Suomen tasavallan tulo- ja menoarvio vuodelle 1964, 165.
- 13 UA, KtA, Kuntourheilujärjestöjen yhteistyöpalaverit 13.10.1971, 17.11.1971 ja 20.12.1971.
- 14 UA, KtA, Muistio neuvottelusta 11.12.1979, jossa mukana kuntoliikunta-

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä

järjestöjen edustajat, Kuntotoimiston johtokunta, toiminnanjohtajat ja OPM:n edustajat. Klemolan puheenvuoro.

15 UA, KtA, Kuntourheilujärjestöjen yhteistyötä käsittelevä kokous 17.11.1971.

16 UA, KtA, Toimintakertomus 1974.

17 Koululiikuntakampanja oli yksi lukuisista presidentti Urho Kekkosen kuntoliikuntaan liittyvistä aloitteista, joka sai alkunsa vuonna 1974 Tee jotakin – kampanjana.

18 UA, KtA, Toiminnanjohtajien kokous 30.10.1974.

19 UA, KtA, esim. toimintakertomukset 1976 ja 1977.

20 Sama.

21 UA, KtA, Kuntoliikuntajärjestöjen pj:ien ja toiminnanjohtajien, Kuntotoimiston johtokunnan ja työntekijöiden neuvottelu 19.12.1977.

22 Juppi 1995, 227–228.

23 UA, KtA, Toimintakertomus 1976.

24 UA, KtA, Toiminnanjohtajien kokous 29.11.1977; UA, KtA, Johtokunnan kokous 30.11.1977.

25 UA, KtA, Liite toiminnanjohtajien kokouksen 28.11.1974 pöytäkirjaan.

26 UA, KtA, Johtokunnan kokous 29.4.1976

27 UA, KtA, Johtokunnan kokous 17.5.1976.

28 UA, KtA, Tuloslaskelma 1.1.–31.12.1981.

29 UA, KtA, Muistio neuvottelusta, jossa olivat läsnä kuntoliikuntajärjestöjen edustajat, Kuntotoimisto johtokunta ja sen varajäseniä, toiminnanjohtajat ja opetusministeriön edustajat 11.12.1979.

30 Esim. UA, KtA, Muistio neuvottelusta, jossa olivat läsnä kuntoliikuntajärjestöjen edustajat, Kuntotoimisto johtokunta ja sen varajäseniä, toiminnanjohtajat ja opetusministeriön edustajat 11.12.1979.

31 UA, KtA, Kuntoliikuntajärjestöjen pj:ien, ja toiminnanjohtajien, Kuntotoimiston johtokunnan ja työntekijöiden neuvottelu 19.12.1977; UA, KtA Muistio neuvottelusta, jossa olivat läsnä kuntoliikuntajärjestöjen edustajat, Kuntotoimisto johtokunta ja sen varajäseniä, toiminnanjohtajat ja opetusministeriön edustajat 11.12.1979.

32 Vasara 1992, 422.

33 Juppi 1995, 235–237

34 Suomen laki II, 1980. Onikki, Erkki (toim.). Suomen lakimiesliitto. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1359.

35 UA, KtA Muistio neuvottelusta, jossa olivat läsnä kuntoliikuntajärjestöjen edustajat, Kuntotoimisto johtokunta ja sen varajäseniä, toiminnanjohtajat ja opetusministeriön edustajat 11.12.1979.

36 Klemola, Heikki, 1998. Kansa liikkeelle! Liikunnan moniottelija muistellee. Helsinki: Oy Edita Ab, 116–117.

37 UA, KtA, Muistio neuvottelusta, jossa olivat läsnä kuntoliikuntajärjestöjen edustajat, Kuntotoimisto johtokunta ja sen varajäseniä, toiminnanjohtajat ja opetusministeriön edustajat 11.12.1979.

38 UA, KtA, ”Järjestöjen suuri kokous” 23.10.1980 ja 20.11.1980.

39 UA, Suomen Kuntourheiluliiton arkisto, Valtakunnallisten kuntoliikuntajärjestöjen toiminnanjohtajien kokous 17.11.1982.

Ulla Pesola

Kuntotoimisto 1970-luvun hallinnollisen suunnittelun ilmentymänä